

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Sadowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

Arkadiusz Sopata (ławnik SN)

w sprawie z powództwa M.S.,

przeciwko D.G.,

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 25 lutego 2026 r. ,

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 12 listopada 2007 r., sygn. VII Nc 4244/07,

- 1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Bytomiu;**
- 2. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bytomiu VII Wydział Grodzki (dalej: „Sąd Rejonowy, Sąd”) nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 12 listopada 2007 r. sygn. akt VII Nc 4244/07 nakazał pozwanemu D.G., aby zapłacił powodowi M.S. kwotę 650,00 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości po 20,00 zł za każdy dzień opóźnienia poczynając od dnia 28 września 2007 r. do dnia zapłaty oraz 30 zł tytułem, kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu, albo wniósł w tymże terminie sprzeciw.

Pismem z dnia 20 grudnia 2023 r. Prokurator Generalny (dalej: „skarżący”) wniósł do Sądu Najwyższego skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy w Bytomiu Wydział VII Grodzki w dniu 12 listopada 2007 r. sygn. akt VII Nc 4244/07 w sprawie z powództwa M.S. przeciwko D.G. - o zapłatę.

Na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1 a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1093) z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej poprzez zagwarantowanie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.), takich jak prawo do własności oraz ochrona konsumenta, a ponadto prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami określonymi przez art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jako sprawiedliwości proceduralnej, zaskarżył przedmiotowy nakaz w całości.

Na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1093) zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 76 oraz 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.) takich jak zasada ochrony własności i ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym wierzytelności wynikającej z zawartej w dniu 27 sierpnia 2007 r. przez pozwanego z M.S. umowy pożyczki bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru

zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie, w sytuacji, gdy zawarte w niej zapisy odnoszące się do rażąco wygórowanego i nieproporcjonalnego do wysokości udzielonej pożyczki oprocentowania na poziomie zabronionym przez prawo i w istocie zmierzającego do obejścia zakazu lichwy w sposób istotny naruszały równowagę kontaktową na niekorzyść pozwanego konsumenta i implikowało obowiązek skierowania sprawy do rozpoznania w postępowaniu zwyczajnym, zaś zaniechanie powyższego skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem się strony powodowej i naruszało prawo do własności D.G. jako konsumenta;

2. naruszenie zasady, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.), a mianowicie zasady praworządności, sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do rzetelnej procedury, zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady pewności i bezpieczeństwa prawnego wynikających z art. 2 i art. 45 ust. 1, Konstytucji poprzez uznanie przez Sąd Rejonowy w Bytomiu, iż zachodzą podstawy do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, nie zaś skierowania sprawy do rozpoznania na rozprawie, podczas gdy z treści pozwu oraz z załączonych dokumentów w sposób oczywisty wynikało, że roszczenie skierowane wobec pozwanego w zakresie żądania we wskazanej wysokości odsetek było oczywiście bezzasadne, bowiem było nieważne na zasadzie art. 58 k.c., jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem art. 353¹ k.c. oraz z zasadami współżycia społecznego; nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym nie mógł być więc wydany;

3. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. przepisów art. 359 § 2¹ k.c., art. 359 § 2² k.c., oraz 359 § 2³ k.c., przez ich niezastosowanie i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu o obowiązku zapłaty przez D.G. kwoty 650,00 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 20,00 zł za każdy dzień opóźnienia od dnia 28 września 2007 r., co stanowi 92 % w skali miesiąca, podczas gdy wskazane przepisy w brzmieniu obowiązującym zarówno w dacie czynności prawnej, z której wynikał obowiązek zapłaty odsetek umownych, jak i w dacie orzekania przez Sąd, stanowiły, że maksymalna wysokość odsetek wynikająca z czynności prawnej nie

może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, a jeżeli przekracza tę wysokość to należą się odsetki maksymalne;

4. naruszenie w sposób rażący prawa procesowego, tj. przepisu art 499 pkt 1 i 2 k.p.c., art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c., przez ich niezastosowanie i uznanie, że umowa pożyczki, zawarta w dniu 27 sierpnia 2007 r., pomiędzy pozwanym a M.S., jest w całości ważna, pomimo że w § 4 umowy zastrzeżone zostały odsetki umowne w wysokości 20,00 zł dziennie w przypadku niedokonania zwrotu pożyczki 650,00 zł, czyli 92 % miesięcznie i 1123 % w stosunku rocznym a więc o charakterze „lichwiarskim” i obiektywnie nieusprawiedliwione oraz mogące realnie spowodować niemożność wykonania zobowiązania przez dłużnika, podczas gdy zarówno jej treść, jak i cel z uwagi na regulacje dotyczące zastrzeżenia odsetek mających charakter „lichwiarski” są sprzeczne z celem i naturą umowy pożyczki, a także z zasadami współżycia społecznego i w tym zakresie umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 w zw. z § 2, 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą i zasadami współżycia społecznego, a tym samym wydanie nakazu nie było dopuszczalne;

5. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 22¹ k.c., poprzez jego niezastosowanie do pozwanego jako konsumenta, w sytuacji, kiedy z okoliczności sprawy nie wynika, żeby dokonana przez niego czynność prawna – zawarcie z powodem umowy pożyczki z dnia 27 sierpnia 2007 r. była związana z działalnością gospodarczą lub zawodową pozwanego.

Na zasadzie art. 91 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1093) wniósł o uchylenie zaskarżonego prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy w Bytomiu Wydział VII Grodzki w dniu 12 listopada 2007 r. sygn. akt VII Nc 4244/07 w sprawie z powództwa M.S. przeciwko D.G. o zapłatę – w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bytomiu I Wydział Cywilny z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, albowiem zaskarżone orzeczenie, tj. prawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym z 12 listopada 2007 r., sygn. VII Nc 4244/07, wydany przez Sąd Rejonowy w Bytomiu nie odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21).

W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8). Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej

wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

Przechodząc do zasadniczych rozważań Sąd Najwyższy wskazuje, że konfrontacja zaskarżonego nakazu zapłaty z zarzutami skargi nadzwyczajnej, a przyjmując szerszą perspektywę – ze standardami nie tylko demokratycznego państwa prawnego, ale nawet państwa w najogólniejszym ujęciu cywilizowanego, musi prowadzić do wniosku o bezprawnym charakterze wydanego przez Sąd Rejonowy w Bytomiu orzeczenia. Stopień szkodliwości społecznej skutków, jakie wytworzone zostały w związku z wydaniem i uprawomocnieniem się spornego nakazu zapłaty, pozwala jednoznacznie stwierdzić jak ważną instytucją dla obrotu prawnego jest skarga nadzwyczajna (art. 89 i n. ustawy o SN).

W niniejszej sprawie bez wątplenia mamy do czynienia z tzw. lichwą. Przypomnieć należy, że na podstawie umowy pożyczki z dnia 27 sierpnia 2007 r., kwota pożyczki udzielonej pozwanemu wynosiła 500,00 zł, zaś całkowity koszt pożyczki 150,00 zł, na którą to kwotę składają się: opłata przygotowawcza - 75,00 zł, prowizja – 25,00 zł, opłata za obsługę 50,00 zł. Kluczowe postanowienie przedmiotowej umowy zostało zawarte § 4 umowy miało treść: *w przypadku niedokonania zwrotu pożyczki w terminie określonym w § 3 niniejszej umowy, strony ustalają opłatę za opóźnienie w wysokości 20,00 zł za każdy dzień opóźnienia poczynwszy od dnia 28 września 2007 r. do dnia zapłaty. Zasadzenie zaskarżonym nakazem zapłaty odsetek na poziomie 20 zł dziennie oznacza, że wynosiły one w stosunku miesięcznym 92 % i 1123 % w stosunku rocznym. Bezrefleksyjne zasadzenie takich odsetek przez Sąd Rejonowy w Bytomiu naruszyło nie tylko prawo, ale także elementarne zasady współżycia społecznego.*

Ze względu na niesporządzenie uzasadnienia spornego nakazu zapłaty (także już po wniesieniu skargi nadzwyczajnej), niemożliwym jest obecnie poznanie motywów, którymi kierował się Sąd wydając orzeczenie. Należy jednak zauważyć – na co trafnie wskazuje skarżący Prokurator Generalny – że w dacie zawarcia umowy oraz wydania nakazu zapłaty obowiązywał już art. 359 § 2¹⁻³ k.c., wprowadzający tzw. odsetki maksymalne oraz zasadę, że jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki

maksymalne. Przepis ten miał (i nadal ma) moc bezwzględnie obowiązującą. Ich naruszenie w niniejszej sprawie przez Sąd Rejonowy w Bytomiu jest oczywiste.

Ponadto powinnością Sądu było skonstatowanie, że rozpatrywane zobowiązanie naruszać może choćby art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. W odniesieniu do odsetek wynikających z umowy pożyczki, Sąd Najwyższy w wyroku z 23 czerwca 2005 r., II CK 742/04, wskazał: „umowa pożyczki ze swej natury służy przede wszystkim interesowi pożyczkobiorcy, ale może także pożyczkodawcy zapewniać wymierne korzyści, z reguły w postaci odsetkowej. Umowa w tym względzie nie może być wolna od oceny z zastosowaniem kryteriów, o których mowa w art. 353¹ k.c. W przeciwnym wypadku mogłoby to bowiem oznaczać – w skrajnych sytuacjach – przyzwolenie na wypaczenie sensu umowy w aspekcie charakteru stosunku prawnego tą umową ukształtowanego, zarówno z punktu widzenia zasady ograniczenia swobody kontraktowej, jak i granic wykonywania prawa podmiotowego. W wyroku z 27 lipca 2000 r., IV CKN 85/00, Sąd Najwyższy przyjął, iż zastrzeżenie w umowie pożyczki między osobami fizycznymi odsetek w wysokości nadmiernej niemającej uzasadnienia ani w wysokości inflacji ani w zyskach osiąganych w ramach normalnej, rzetelnie prowadzonej działalności gospodarczej może być sprzeczne z zasadami współżycia społecznego”.

W świetle powyższych wywodów Sądu Najwyższego, które ze względu na oczywistość naruszenia prawa i zasad współżycia społecznego w niniejszej sprawie zostały ograniczone do niezbędnego minimum, uznać należy, że wydanie przez Sąd Rejonowy w Bytomiu nakazu zapłaty było niedopuszczalne, a sprawa winna być skierowana do rozpoznania w trybie zwykłym (zasadniczo na rozprawie). Sąd Rejonowy naruszył swym postępowaniem liczne zasady konstytucyjne, tj. m.in. dyrektywę szczególnej ochrony konsumentów (art. 76 Konstytucji RP), zasadę prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP), a nade wszystko – kluczową klauzulę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 ustawy zasadniczej).

Ponownie rozpatrując powództwo, Sąd Rejonowy dokona jego wszechstronnej analizy, biorąc pod uwagę relewantne przepisy prawa materialnego i procesowego oraz poglądy Sądu Najwyższego wyrażone powyżej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 ustawy o SN, uchylił w całości nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w Bytomiu z 12 listopada 2007 r., sygn. VII Nc 4244/07, i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 ustawy o SN.

[r.g.]